

RAMOWY PROGRAM PSYCHOLOGICZNO – TERAPEUTYCZNY DLA OSÓB STOSUJĄCYCH PRZEMOC DOMOWĄ

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy domowej na podstawie art. 9 ust. 1 nakłada obowiązek, zgodnie z którym organy administracji rządowej i samorządowej współdziałają z organizacjami pozarządowymi oraz kościołami i związkami wyznaniowymi w zakresie udzielania pomocy osobom dotkniętym przemocą, oddziaływania na osoby stosujące przemoc oraz podnoszenia świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy domowej. Stworzenie systemu przeciwdziałania przemocy domowej powinno być oparte na współpracy różnych podmiotów, aby zwiększyć efektywność działań zmierzających do niwelowania tego niepożądanego zjawiska.

I. Podstawy prawne

1. ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 424 z późn. zm.), zwana dalej „ustawą”,
2. rozporządzenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy (Dz. U. poz. 1166), zwane dalej „rozporządzeniem”,
3. Rządowy Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej, przyjęty uchwałą Nr 205 Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2023 r. w sprawie ustanowienia Rządowego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2024–2030 (M.P. poz. 1232),
4. Zasady finansowania i realizacji programów psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową w województwie podlaskim obowiązujące od 01.01.2024 r.,

II. Cel oraz standard programu psychologiczno- terapeutycznego

Głównym celem programu psychologiczno - terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową jest w szczególności powstrzymanie osoby stosującej przemoc domową przed dalszym stosowaniem przemocy oraz rozwijanie umiejętności samokontroli i rozwiązywania problemów bez stosowania przemocy, (Art. 4 ust. 4 Ustawy o Przeciwdziałaniu Przemocy Domowej z dnia 29 lipca 2005 r .)

III. Standard prowadzenia programów

- wzbudzanie motywacji wewnętrznej do zmiany zachowania przez analizę przyczyn postępowania i wgląd w mechanizmy własnych zachowań;
- zdobycie lub poszerzenie wiedzy i umiejętności powstrzymywania się od zachowań przemocowych;
- nabycie umiejętności służących rozwiązywaniu problemów i konfliktów bez użycia przemocy;
- nabycie i kształtowanie umiejętności prospołecznych, w tym: asertywności, empatii, rozpoznawania, nazywania i wyrażania emocji, radzenia sobie w sytuacjach trudnych i konfliktowych, w tym radzenia sobie ze stresem, lękiem i złością;

- poszerzanie samoświadomości, zwłaszcza w kontekście własnych zasobów oraz ograniczeń i negatywnych stereotypów funkcjonowania w relacjach rodzinnych;
- nabycie i doskonalenie umiejętności wychowawczych i rodzinnych opartych na wychowaniu bez przemocy;
- rozwój umiejętności związanych z budowaniem relacji rodzinnych i partnerskich; pogłębianie wiedzy na temat wpływu przemocy na relacje społeczne i sposobów jej przeciwdziałania;
- pogłębianie wiedzy na temat wpływu przemocy na relacje społeczne i sposobów jej przeciwdziałania;
- diagnozowanie potrzeb i nabywanie umiejętności dobierania prawidłowych strategii w ich zaspokajaniu;
- wzmacnianie postawy odpowiedzialności wobec siebie i innych.

IV. Realizatorzy programu psychologiczno – terapeutycznego

Realizatorem oddziaływań psychologiczno – terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową jest powiat, miasto na prawach powiatu lub podmioty, którym powiat zlecił to zadanie.

V. Kwalifikacje oraz obowiązki osób prowadzących oddziaływania psychologiczno – terapeutyczne dla osób stosujących przemoc

Programy psychologiczno – terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową powinny być prowadzone przez specjalistów w dziedzinie przeciwdziałania przemocy domowej dających gwarancję wysokiej jakości usług, w tym przez psychologów, pedagogów, terapeutów i psychoterapeutów.

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 22 czerwca 2023 r. w sprawie programów psychologiczno – terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową oraz wymagań kwalifikacyjnych wobec osób prowadzących te programy, ww. oddziaływania mogą być prowadzone przez osoby :

- 1) posiadające wykształcenie wyższe na kierunku pedagogika lub resocjalizacja, uzupełnione studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, lub
- 2) posiadające tytuł zawodowy magistra na kierunku psychologia lub pedagogika lub na, uzupełnionym studiami podyplomowymi w zakresie psychologii, kierunku resocjalizacja, lub
- 3) będące terapeutami lub psychoterapeutami.
- 4) posiadające udokumentowany co najmniej 3-letni staż pracy w instytucjach lub innych podmiotach realizujących zadania na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej, lub
- 5) posiadające udokumentowane prowadzenie co najmniej pięciu edycji programów korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową

Do zadań osób prowadzących programy psychologiczno-terapeutyczne należy w szczególności:

- przeprowadzenie wstępnej diagnozy,
- sporządzenie programu oddziaływań edukacyjnych, psychologicznych, socjalizacyjnych, ukierunkowanych na zmianę zachowań i postaw osób stosujących przemoc, które zmniejszą ryzyko stosowania przemocy, jak i zwiększą zdolności do samokontroli agresywnych zachowań i wpłyną na konstruktywne współżycie w rodzinie,
- praca indywidualna z uczestnikami programu,

- prowadzenie zajęć grupowych,
- prowadzenie dokumentacji (listy obecności, dzienniki zajęć, formę i przebieg spotkania, zastosowane metody, podpisy osób prowadzących, sprawozdania, ewaluacja programu itp.).

VI. Adresaci programu oraz zasady rekrutacji

Adresatami programu są osoby dorosłe, które identyfikują się z problemem przemocy domowej, wykazują motywację do terapii, w tym osoby, które zostały zgłoszone do uczestnictwa w programie przez zespół interdyscyplinarny na wniosek grupy diagnostyczno - pomocowej. Zgodnie z art. 4 ust.6 Ustawy o przeciwdziałaniu przemocy domowej, osoba skierowana przez zespół interdyscyplinarny do udziału w programie jest zobowiązana do zgłoszenia się do udziału w programie, dostarczenia grupie diagnostyczno – pomocowej zaświadczenia o zgłoszeniu się do udziału w programie, ukończenia udziału w programie oraz dostarczenia grupie diagnostyczno – pomocowej zaświadczenia o ukończeniu programu. Osoby stosujące przemoc domową uzależnione od alkoholu lub innych substancji psychoaktywnych mogą uczestniczyć w programie po zakończonym programie psychoterapii uzależnień. Ponadto osoby, które są zainteresowane udziałem w programie psychologiczno – terapeutycznym same mogą zgłosić chęć do udziału. Informacje o ww. programach powinny być udzielane poprzez: powiatowe centra pomocy rodzinie, ośrodki pomocy społecznej, sąd, prokuraturę, ośrodki interwencji kryzysowej, centra usług społecznych, organizacje pozarządowe itp.

Zaleca się aby program psychologiczno- terapeutyczny dla osób stosujących przemoc domową był kontynuacją oraz rozwinięciem pracy z osobą, która ukończyła udział w programie korekcyjno – edukacyjnym dla osób stosujących przemoc domową lub innych oddziaływań naprawczych (np. terapii), ww. program może pełnić również funkcję oddziaływań alternatywnych, zgodnie z indywidualnymi potrzebami osoby stosującej przemoc. Osoby uzależnione od alkoholu lub innych środków psychoaktywnych mogą uczestniczyć w programie psychologiczno – terapeutycznym pod warunkiem zakończenia udziału w programie psychoterapii uzależnień.

VII. Obowiązki uczestnika programu psychologiczno – terapeutycznego

Osoba stosująca przemoc domową, po skierowaniu przez zespół interdyscyplinarny do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową, ma obowiązek:

- 1) zgłosić się do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową;
- 2) dostarczyć grupie diagnostyczno-pomocowej zaświadczenie o zgłoszeniu się do uczestnictwa w programach korekcyjno-edukacyjnych dla osób stosujących przemoc domową lub programach psychologiczno-terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową, w terminach określonych w przepisach ustawy;
- 3) ukończyć programy korekcyjno-edukacyjne dla osób stosujących przemoc domową lub programy psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową w terminach określonych przez podmiot realizujący te programy;
- 4) dostarczyć grupie diagnostyczno-pomocowej zaświadczenie o ukończeniu programu korekcyjno-edukacyjnego dla osób stosujących przemoc domową lub programu psychologiczno-terapeutycznego dla osób stosujących przemoc domową.

VIII. Założenia organizacyjne

- Program powinien być zatwierdzony przez Prezydenta Miasta/ Starostę Powiatu lub Dyrektora/Kierownika MOPR/MOPS/PCPR.
- Za wyłonienie osób prowadzących oraz weryfikację wymaganych kwalifikacji odpowiedzialny jest powiat realizujący zadanie
- Za rekrutację uczestników do programu odpowiedzialny jest powiat realizujący zadanie
- Do udziału w programie psychologiczno- terapeutycznym kieruje zespół interdyscyplinarny lub osoba stosująca przemoc domową może zgłosić się dobrowolnie;
- Zaświadczenia ukończenia programu psychologiczno – terapeutycznego wydaje powiat;
- Nie dopuszcza się prowadzenia programów psychologiczno – terapeutycznych w miejscach zapewniających całodobowe schronienie dla osób doznających przemocy
- Program psychologiczno – terapeutyczny powinien być realizowany w formie spotkań indywidualnych lub grupowych. Zaleca się aby w ramach jednej edycji stosować obie formy prowadzenia programu. Poszczególne formy mogą być stosowane naprzemiennie w proporcjach zależnych od indywidualnych potrzeb uczestnika
- Przerwy pomiędzy zajęciami nie mogą być dłuższe niż 2 tygodnie
- przystępując do realizacji programu, należy dążyć do zapewnienia takiej liczby uczestników, która umożliwi właściwy przebieg procesu grupowego tj. maksymalnie do 15 osób w grupie, z możliwymi ewentualnymi odchyleniami od tej liczby w trakcie programu. W sytuacjach wyjątkowych możliwe jest uruchomienie programu z mniejszą liczbą uczestników,
- powiat powinien zapewniać całoroczną dostępność uczestnictwa w programie poprzez np. realizację kilku edycji w ciągu roku dla grup o mniejszej liczbie osób,
- czas programu powinien być zależny od przyjętych metod oraz form zajęć, jednak rekomenduje się, aby nie był krótszy niż 30 godzin przypadających na 1 uczestnika, liczba godzin może zostać zwiększona,
- rekomenduje się cykliczne zajęcia grupowe najlepiej 1 raz w tygodniu po 2-3 godziny,
- zajęcia powinny być prowadzone w formie stacjonarnej, w szczególnych i uzasadnionych przypadkach dopuszcza się prowadzenie zajęć w formie zdalnej po uzyskaniu zgody uczestników i prowadzących,

IX. Założenia teoretyczne

Rekomenduje się, aby tematyka zajęć psychologiczno-terapeutycznych zawierała między innymi:

- Ustalenie regulaminu spotkań w programie psychologiczno – terapeutycznym-kontrakt terapeutyczny zawierający zgodę na udział w programie oraz akceptację zasad udziału w nim, w szczególności warunki jakie należy spełnić, by program ukończyć oraz okoliczności powodujące wykluczenie z programu
- diagnozę czynników wpływających dotychczas i aktualnie na relacje w rodzinie uczestników, poziomu świadomości i motywacji uczestników do pracy psychologicznej, liczby osób gotowych do podjęcia pogłębionej pracy nad sobą w programie)

- edukację w zakresie dotyczącym zjawiska przemocy (formy przemocy, rodzaje przemocy, źródła przemocy),
- rozwijanie umiejętności komunikacyjnych opartych na porozumiewaniu się bez przemocy,
- rozwijanie umiejętności wyrażania własnych poglądów i uczuć bez agresji, gniewu, złości,
- poznawanie siebie w różnych sytuacjach życiowych,
- budowanie poczucia szacunku do siebie i innych w celu wzmocnienia świadomości w procesie zmiany,
- branie odpowiedzialności za swoje zachowania i uczucia,
- przełamywanie stereotypów, przekonań, postaw w pełnieniu ról społecznych,
- wpływ przemocy na rozwój, zachowanie i psychikę dzieci,
- wpływ przemocy na zachowanie i psychikę dorosłych,
- wyznaczanie kierunków rozwoju w relacji związku/rodziny,
- wzmacnianie osobistych zasobów w pozytywnej zmianie zachowania i motywacji do zmiany,
- naukę jak postępować z ewentualnymi nawrotami zachowań przemocy, w tym opracowanie planu działania na wypadek pojawienia się trudności w kontroli emocji i agresji.

X. Miejsce prowadzenia programu

Zajęcia psychologiczno-terapeutyczne dla osób stosujących przemoc domową nie powinny być prowadzone w tych samych miejscach, w których udziela się pomocy i wsparcia osobom doznającym przemocy domowej. W przypadku braku takiej możliwości należy zadbać aby działania psychologiczno-terapeutyczne nie odbywały się w tym samym czasie, w którym udziela się wsparcia osobom doznającym przemocy. Należy przede wszystkim zadbać o bezpieczeństwo osób doznających przemocy domowej.

XI. Kryteria ukończenia programu

Zakończenie programu:

Podstawą otrzymania zaświadczenia o ukończeniu programu psychologiczno –terapeutycznego jest akceptacja zapisów regulaminu/kontraktu oraz uczestnictwo w co najmniej 75 % godzin zaplanowanych w ramach programu.

Zakłada się, że Program psychologiczno-terapeutyczny doprowadzi do utrwalenia zmiany postaw i zachowań nabytych w trakcie oddziaływań korekcyjno- edukacyjnych, a w konsekwencji przyczyni się do zatrzymania przemocy domowej.

Przewidywane efekty realizacji Programu:

- wzrost poczucia bezpieczeństwa oraz poprawa jakości życia rodziny uczestnika,
- zatrzymanie przekazywania przemocowych wzorców rozwiązywania problemów w rodzinie,

- uświadomienie uczestnikowi osobistej odpowiedzialności za zachowania wobec rodziny,
- wzrost kompetencji uczestników programu w zakresie konstruktywnego rozwiązywania konfliktów w związku i rodzinie,
- wzrost kompetencji uczestników w zakresie podejmowania działań zaradczych i interwencyjnych.

XII. Dokumentacja z realizacji szkolenia

Działania podejmowane w ramach realizacji programu należy dokumentować w sposób przejrzysty i rzetelny, na każdym jego etapie. Począwszy od procedury wyłonienia wykonawcy/trenera prowadzącego program po jego ewaluację.

XIII. Monitoring i ewaluacja

Zalecane jest monitorowanie oraz ewaluacja realizowanych programów psychologiczno – terapeutycznych przez okres do 3 lat od ukończenia programu, w celu badania jego skuteczności. Należy określić sposób monitorowania skuteczności programu uwzględniając m.in.:

- poziom realizacji założeń merytorycznych oraz formalnych (w tym zmiany postaw zachowań, kontrolowania emocji itp.)
- określenie trudności występujących przy realizacji programu.

Przy aktualizacji programu należy uwzględnić opinie i wnioski powstałe w wyniku pracy osób zaangażowanych w realizację programu, a także potrzeby oraz problemy uczestników programu, które powinny zostać określone na podstawie ankiet ewaluacyjnych.

Zaleca się aby osoby realizujące program psychologiczno –terapeutyczny poddawały swoją pracę cyklicznej superwizji .

XIV. Finansowanie programu oraz sprawozdawczość

Zasady finansowania programu psychologiczno – terapeutycznego oraz sposób sprawozdawczości określone są w aktualnie obowiązującym dokumencie pn. „Zasady finansowania i realizacji programów psychologiczno – terapeutycznych dla osób stosujących przemoc domową w województwie podlaskim” opracowanym przez Podlaski Urząd Wojewódzki.